

někdy by stačila jejich náznaková a zkulturnívaná podoba – hlavy českých pánů na Staroměstském rynku by taky asi potěšily jen málokoho.

Důvody k šetrnosti – ochrana lidí a ochrana zvířat

Vztahy mezi různými druhy bývají obecně nesymetrické a výzva rybáře k žízale: „Pojď, vyrazíme si na ryby!“ naplňuje v typickém případě nadšením jen jednoho z nich. Proč vlastně zvířata chránit před utrpením, které jim záměrně či mimovolně přivozujeme, je zajisté nesamozřejmé, podobně jako důvod, proč tak činit u jiných lidí. „Chlapci házejí kameny po žabách ze žertu, žáby umírají doopravdy,“ napsal kdysi Plútarchos. I u archaických etnik existuje vždy skupina osob, v typickém případě dospělých příslušníků vlastního kmene, které nelze bez rizika zabít či nějak fyzicky poškodit, též i urazit (v původním lidském povědomí je utrpení tělesné i duševní propojeno a přítomná doba je se svou malou citlivostí vůči slovním útokům ojedinělá, ale to už je jiná kapitola). I všeobecný pojem lidství extendovaný na všechny příslušníky biologického druhu *Homo sapiens* je fenoménem historicky velmi pozdním. Řada tribálně žijících či cítících etnik se označuje slovem, které znamená prostě „lidé“ (Inuit, Roma atd.), a příslušníky těch jiných jako lidi v plném smyslu nevnímá. Archaická etnika vždy rozlišují „lidi blízké“ a „lidi vzdálené“, přičemž přátelkost, solidaritu a odpovědnost je třeba projevovat jen prvním z nich. Ač po rozšíření univerzalistických náboženství (buddhismus, křesťanství, islám) tato zjevně vrozená tendence slábné, k příslušníkům vlastní rodiny se podnes předpokládá radikálně jiný vztah než k „ostatním“ lidem, což se projevuje i v právním řádu, ať už povinnostmi, nebo právem například proti nim nemuset vypovídat u soudu. V momentech opadnutí „civilizační slupky“ za válek či podobných situací může tribální povědomí vždy znovu získat vrch a vyhánět své podivné květy (zvláště, je-li naveliko podporováno, například v německé Třetí říši, již také

mezi prvními padala za obět etnika s povědomím kmenové výlučnosti – posléze mělo dojít i na ostatní). Kdo se chce přímou a nepřefiltrovanou formou poučit o vztahování se archaických etnik k lidem i zvířatům, nechť si přečte unikátní svědectví již zmiňované Heleny Valerové. Zcela podobně jako existují „lidé blízcí“ a „lidé vzdálení“, existují ve všech kulturách od nejstarších podnes „zvířata blízká“ a „zvířata vzdálená“.

„Zvířata blízká“ versus „zvířata vzdálená“

Už lovecko-sběračské kultury mají velmi vyvinutou výše naznačenou dichotomii: zvířata blízká jsou ta, která patří mezi oblíbené domestikanty či protodomestikanty – pes, ochočený papoušek, opička atd. Jejich traktování se valně neliší od vztahu k příslušníkům vlastní rodiny, jsou milována, krmena, stávají se objektem něžnosti, jako mláďata někdy i kojení ze strany žen, po smrti jsou oplakávána a nezřídka i pohřbívána téměř s podobným ceremoniálem jako lidé. Toto nijak nebrání v tom, že zvířata vzdálená, ta, která jsou předmětem lovu a exploatace či prostě jen nenáleží k okruhu těch blízkých, už třeba cizí pes či divoce žijící bratři ochočených ptáků a savců, se nedočkají sebemenšího ohledu, podobně jako příslušníkovi jiného kmene lze lhát, lze jej oloupat, zabít, a padne-li do rukou nepřátel živý, čeká jej často děsivý konec. O zacházení se zvířaty vzdálenými u „přírodních národů“, žijících údajně v harmonii s přírodním prostředím, si netřeba dělat iluze – Eskymák těžko projde kolem cizího psa, aby jej nekopl či rovnou nezastřelil, nedostatek ledniček v pralesích vede k uchovávání čerstvého masa dlouhodobou imobilizací svázáním či zlomením končetin. To nijak nevylučuje skutečnost, že část zvířat je posvátná, jiná je nutno rituálně „přemlouvat“, aby se dala ulovit, a poté složitými obřady prosit jejich duše za odpuštění. Řečená dvoukolejnost se udržuje v nemenší intenzitě ve všech kulturách až po přítomnou dobu. I středověký šlechtic či sedlák devatenáctého století měl své oblíbené koně a psy: zatímco oblíbený koník byl hřebelcován, pentlen a zpívaly se o něm písně a oblíbený holoubek byl ozdobou střechy a zvířetem na hranici posvátnosti, dočkal se tažný vůl tak nejspíš rány bičem a místo netopýra či sýčka bylo na vratech (kde byl přibit). Přítomná doba, vyostřující na doraz všechny polární dichotomie, rozevírá i mezi zvířaty blízkými a vzdálenými pomyslné nůžky v obludné

míře – jako protipól klinik a psychoanalytiků pro domácí miláčky či mediálních kampaní za záchranu oblíbeného zvířete v rezervaci se otvírá inferno velkochovů a jatek dříve neznámého rozsahu. Jako by se propastné nerovnosti šancí mezi lidmi dřívějších ér, dnes v dalekosáhlé míře odstraněné, jen přestěhovaly mezi zvířata či tam byly vyvezeny jako hnůj na cizí pozemek. Postavení zvířat v tradiční společnosti bylo jistě mnohdy neveselé, ale postavení lidí nebylo o mnoho lepší: chalupník mlátil dobytek i vlastní děti zhruba stejnou měrou, fyziolog raného 18. století se pokoušel na vivisektovaném psu vymámit tajemství přírody se stejnou urputností jako o několik ulic dál policejní úředníci na lupiči napnutém na skřípec jméno jeho spolupachatele. Postavení jednoho zvířete v určité kategorii nemusí být pochopitelně trvalé – když se kocourek Macík zaběhne a je dodán do kosmetické laboratoře, zažije na vlastním kožiše oba typy udělů, které by se daly popsat výpovědmi „zvířata jsou naši menší bratři“ a „zvířata jsou materiál, daný nám v plen“. Tato podvojnost vši lidské percepce i konání (radostné je peníze hromadit i vydávat, dostávat dary i obdarovávat, tvořit i ničit atd., ovšem „jak kdy“) je kamenem úrazu pro různé výpovědi o lidech na úrovni ideologizované vědy a pokleslého žurnalistiky – výpovědi typu „člověk je bytostně egoistický“ ... „svou podstatou šelma“ ... „tendující k vojněmu obchodu, křesťanství, nomadismu“ (a kdoví k čemu ještě) jsou žvásty zcela zanedbávající polární protipól. Je s podivem, jak malá část evropské intelektuality tuto prostinkou pravdu nahlédla.

Tento zdánlivě paradoxní stav vychází z lidské polární percepce světa (blíže Komárek, 2008b), která se promítá do vztahu ke všem důležitým jeho aspektům – u archetypů a jejich vnímání o tom už byla řeč. Koneckonců i vztah k lidem je konfigurován podobně, podle zásad „lidský život je posvátný“ – aplikuje se při posuzování vražd a zabití a léčení nemocných, včetně těch, kterým se „nedovoluje“ umřít, záchraně předčasně narozených dětí atd., a „lidský život je zcela bezcenný“ – aplikuje se při potratech či při vyhlášení války, kdy se mladíci vypiplaní v inkubátorech pobíjí hlava nehlava (Orient, který mnohem spíše podrží obě polarity současně v mysli a zachová se „jak kdy“, se evropské tradici jeví „lživý“ a „nevypočitatelný“, ví ale něco, co nám samým uchází). Naznačený způsob uvažování, nazývaný například Arthurem Koestlerem (1978) nevstíženě „schizofrenií“, nelze z našeho myšlení a konání odstranit (jak si například Koestler sliboval), neboť „překlapáváním“ mezi oběma polaritami vlastně vybírá vždy tu prakticky schůdnější variantu (nejsme schopni panoramaticky myslet obě eventualy zároveň), ale

už uvědomění si této skutečnosti nás i jiné, v tomto případě zvířata, chrání proti nejhorším excesům, které se vždy odehrávají tam, kam vědomá zóna nesahá.

Všechny jen trochu sofistikovanejší kultury časem nějak dospěly k závěru, že násilí ve společnosti je třeba nějakým způsobem tlumit, mimo jiné i proto, aby nejevilo tendenci se rozrůstat. Z krevní msty, kdy je vyvražďena většina příslušníků obou rodů, které byly účastny na nějakém zločinu, ať už z té či oné strany, se postupně stává soudní proces, končící řekněme „pouze“ popravou viníka, která se později mění v jeho pobyt ve „fešáckém“ kriminále. Právo římského *pater familiaris* kterékoli z dětí bez udání důvodu usmrtit postupně evoluuje v právo dětí sice trestat, ale vážně fyzicky nepoškodit, až po dnešní zákaz jakéhokoli trestu na fyzické rovině. Paralelně jde i požadavek laskavého a zdvořilého jednání v mezilidských vztazích obecně, cosi, co přináší „dobré vychování“, byť s jistými rysy přetvářky – i tento vývoj je zcela všeobecný, „dobrá manýra“ se nezřídka vyvíjí dříve než sofistikovanejší ochrana lidí. Tibetický loupežník oslovuje pocestně: „Můj starší bratře! Ty jedeš na koni, já šlapu pěšky, ty máš krásný kabát, já... obdaruj mne!“ (když obdaruje vším, co má, lupič zdvořile poděkuje). Proč vlastně vzniká přesvědčení, že co sami nemáme rádi, nemáme činit jiným? Kromě relativně pozdní a nesamozřejmě schopnosti empatie tu jistě hraje roli i to, že „mírné“ způsoby jednání jsou energeticky méně náročné a nevyvolávají žádné nebo jen nepatrné reakce – ten, koho jsme zabili, inzultovali či urazili, má jistě příbuzné a přátele, ten, koho jsme zpohlavkovali, jednou doroste a my zestárneme (to u zvířat pochopitelně odpadá, pokud zrovna neodchytíme sele divoké bachyni). Ač vcelku nezávisle vznikla ve starém Egyptě, Indii i u antických epikurejců teze o univerzální laskavosti ke všem bytostem, pochopitelně to neznamenal něco jako všeobecnou rovnost lidí v praxi. Příslušníci nedotknutelných kast se v Indii plížili

při zdi mezi toulavými psy a antika znala celé široké vrstvy obyvatel na lidství ukrácené či jej zcela zbavené. Člověk v plném smyslu byl dospělý muž, hlava rodiny a zároveň plnoprávný občan města či později římského státu. V antickém Řecku nebylo možno ani „kouzlit“ s udílením občanství barbarům – barbari či otroci byli méněcenní ze své podstaty, protože mají i barbarské či rabské duše. Vztah antické éry k otrokům byl jistě velmi diferencovaný a postavení těch špičkových mezi nimi bylo utěšenější než mnohého ze svobodných občanů, ale nejspodnější kategorií z dolů a galér byly zcela na úrovni tažných zvířat – alexandrijská lékařská škola dokonce kupovala svým studentům bezcenné „vyřazené“ otroky na vivisekční praktika. I výslech otroků před soudem se dál v antice většinou podle útrpného práva: od bytostí druhého řádu se nedalo očekávat, že pravdu „čestně přiznají“ tak jako svobodný občan, ale vyrazí ji jen po pohrůzce či přivození strádání. Inventář hospodářství se rozpadal z hlediska římského práva na „nástroje mluvící“ (otroky), „nástroje bučící“ (dobytek) a nástroje němé (neživý inventář). Toto pochopení zvířete jako „věci“ (*res*) se táhne celými dějinami evropského práva a při konsekventním znovuuplatnění římskoprávních principů od renesance či baroka dále se stává nepřekonatelnou právní překážkou pro něco, co je později chápáno jako „práva zvířat“ – věci nemají pochopitelně práva žádná, ale také žádnou odpovědnost (ještě v nyní platném občanském zákoníku je zvíře jako „věc“ označováno, v jeho připravované nové verzi už ne, nebude ovšem samozřejmě ani „osobou“). Germánské právo v záalpské Evropě bylo v tomto směru vůči zvířatům jako právním subjektům velkorysejší a později jako středověký obskurantismus chápáné středověké procesy se zvířaty vycházejí právě z této premisy, totiž že zvířata právními subjekty jsou či být mohou. Až do striktního zavedení práva římského, celý středověk a sporadicky ještě v raném novověku se jak známo objevovaly soudní procesy proti zvířatům, ať už jednotlivé proti těm, která se nějak trestně prohrčela, třeba zabitím člověka, či se nějak

„vymkla z božského řádu“ – kohout, který údajně snesl vejce – či kolektivně proti myším, kobyčkám atd. To se dělo se zachováním všech formálních zvyklostí včetně takových detailů, jako bylo například souzení myši v nepřítomnosti a oznámení jim rozsudku jakožto osobám nepřítomným jeho vyvěšením na „černém prkně“ soudní budovy – rozsudek vyzývající k opuštění polí do 14 dnů byl ostatně mírný, neboť jedince nedospělé, přestárlé a gravidní od této povinnosti dispensoval – blíže třeba Lacassagne (1882). Na konci renesance „zvířecích“ procesů prudce ubylo a zřejmě poslední z nich se konal počátkem 18. století ve Španělsku, tehdy nejkonzervativnější zemi (jednalo se o mezalianci venkovského mladíka s oslicí – mládenec byl popraven, zatímco oslice, jejíž dobrou pověst potvrdila řada svědků, dostala pouze přísné napomenutí a několik ran holí). Po karteziánském obratu a převaze mechanistického nazírání se takovéto počínání začíná jevit absurdním – je těžko soudit mixér za to, že nemixuje. Zmíněné procesy s kobyčkami či myšmi nejsou ani tak ukázkou středověkého obskurantismu, jako spíše posledním pokusem Evropy vzít mimolidské živé tvory vážně a korektně s nimi i jednat. Svatý František z Assisi (1181–1226), který chápal paralelně k buddhistické tradici zvířata jako bratry (takto ostatně chápal i stromy či abiotické jevy – slunce, vítr atd.), neváhal kázat ptákům a rybám, zpupná a zlomyslná zvířata naopak trestal. Je ovšem dobře vědět, že zájmu o zvířata předcházela v nové době zájem o zrovnoprávnění lidí, vlastně lze „práva zvířat“ chápat jako extenzi lidského liberálního emancipačního procesu dále za hranici druhu. Pro zajímavost některá data ilustrující emancipaci a ochranu lidí v našich zemích: zrušení útrpného práva – 1776, zrušení nevolnictví a „bezectných“ povolání (biřící, katí, lazebníci, hrobníci), povolení nekatolických konfesí – 1781, zrušení poddanství, šlechtických výsad, zrovnoprávnění Židů – 1848, úplná rovnost všech občanů před zákonem – 1867, všeobecné volební právo pro muže – 1907, zrušení šlechtických titulů – 1918, volební právo žen – 1919, zrušení trestu smrti – 1990.

I za nejtěžšího nevolnictví bylo ostatně „bezdůvodné“ týrání poddaných trestné – známá Alžběta Báthoryová (1560–1640) se sice nedočkala popravy, ale internace přece jen ano. V některých mimoevropských regionech se emancipace některých etnik velmi pozdržela. Otrokářská reminiscence amerického Jihu nechávala ještě kolem poloviny 19. století probíhat diskuse typu, zda je povoleno „vzpurného negra“ zabít či jen zbičovat (dnešní diskuse o právech lidoopů se nesou v podobné tónině) – v Twainově *Dobrodružství Huckleberryho Finna* se dobrušedná a nepřilíš inteligentní „teta Sally“ opravdově raduje, že údajný výbuch na lodi pouze zabil černocho, když mohli k úrazu přijít i „lidé“. Problém nebyl ostatně v tom, že by většina majitelů plantáží byli zvrhlíci, nýbrž v tom, že zákonné normy musejí zohledňovat možné chování nejhorších, nikoli nejlepších členů společnosti. Podobně konzervativní búrské kruhy v jižní Africe nereagovaly na zrušení apartheidu s „rasistickou nenávistí“, ale spíš s podivem ve stylu „to budou teď i kočky volit starostu?“ – tamní tradiční společnost chápala jinorasové služebnictvo podobně jako my domácí zvířata, která se krmí, sem tam i pohladí (nebo i kopnou, nechovají-li se, „tak jak mají“), ale rozhodně nemohou mít rozhodovací pravomoci. Zatímco dříve mohlo být postavení člověka, který nepatřil k privilegovaným kruhům, dosti podobné statutu tažného dobytčete, v přítomné době jsou vlastně jen čtyři důvody pro „zkrácení“ na právech – cizí státní občanství, příliš nízký věk, soudně diagnostikovaná vážná duševní choroba nebo status trestance. Děti platí za tzv. „osoby zabráněné“, o jejichž práva se starají, popřípadě zodpovědnost za jejich činy nesou, jejich rodiče či poručníci. Práva kohokoli jsou obecně té povahy, čím jsou nám povinováni jiní, lépe řečeno jaké ohledy jsou nám ochotni přiznat (Sokol, 2007), a se zvířaty je to podobně: čím jsou jim povinováni chovatelé, lovci, řezníci atd. (nový trestní zákoník zná kromě paragrafu o týrání zvířat i zanedbání péče o zvířata z nedbalosti). Psané právo je ostatně jen čímsi jako květem nad tradicí už zažitou a bez ní mnoho neznamená

- *Leges sine moribus vanae*. Je ostatně obecně složitá otázka, odkud se bere „právo“ jiné trestat, zavírat, mučit, popravovat, potrácet, různě kategorizovat, odnímat jim jednorázově či plynule majetek, posílat je do války atd., zejména pokud už zde není přímé odvolání na božskou moc, ale na kolektivní vůli „všeho lidu“ (ne že by se lépe viselo, věšili-li nás královský rychtář jako přímý článek mocenské posloupnosti vedoucí až k Všemohoucím, ale je to jaksi přehlednější - jak emerguje moc „z lidu“, si většina smrtelníků jaksi neumí představit). Intuitivně je podivné, i když v člověku spatříme korunu všeho stvoření a přiznáme mu práva největší, že by se těsně za nim práva lákala a už u šimpanze bonoba byla nulová. Je zřejmé, že práva psi či kravská budou menší našich, ale stále ještě ne nulová, práva mšic už by se k nule ale jaksi limitně blížila. Je ovšem otázka jak tento náhled vtěsnat do houštiny juristických koncepcí, adjusťovaných primárně na lidi a vzešlých často z primární inspirace římskými právními představami (z nepřehledně obsáhlé literatury k tématu ochrany zvířat a jejich práv například Badura, 1999; Balluch, 2005; Cavalieriová, 2001; Dahl, 2000; Morris, 1990; Regan, 1983; Wolf, 2005).

Ochrana zvířat je chtě nechtě vždy spojena s mírou jejich podoby a analogičnosti s člověkem, jeho pocítováním a emocemi, je tedy antropocentrická, a je-li vykonávána lidmi, stěží může být jiná, podobně, jako i nejbenevolentnější panství plžů by bylo limakocentrické. Představa, že všechny živočišné i rostlinné formy jsou si „rovny“, by skončila smrtí hladem a v zásadě i nemožností pohybu. V podstatě se u dnešních norem vždy jedná o šetrnost vůči teplokrevným obratlovcům, kteří mají k člověku nejbližší. Možná důležitějším momentem analogičnosti než sama teplokrevnost je existence jakési bytí rudimentární tradice, podmíněné péčí o mláďata, s nástupem teplokrevnosti všeobecnou - tento rys, u člověka zcela hypertrofovaný, nám vlastně tato zvířata nejvíc přibližuje (někteří anglosaští autoři hovoří o „*animals with mum*“). Bolestivé experimenty na lidoopech dnes pohorší prakticky každého, pokusy na myších či

potkanech už se přijímají vstřícněji a utrpení mšic zasažených insekticidem pohne věru málokým - bezobratlí do dnešních zákonných norem, na rozdíl třeba od nacistického Německa, nepatří, ochrana studenokrevných obratlovců je také jen zcela rudimentární. Rostliny jsou pro svou radikální nepodobnost s člověkem z tohoto uvažování dalekosáhle vyňaty - pražení kávových zrn nekritizuje zajisté nikdo, ale skácení starého stromu většinou z nás opět velmi pohne.

Dalo by se pochopitelně doložit mnoho případů, kdy je ochrana zvířat důslednější než ochrana lidí, popřípadě kdy smrt zvířete vyvolává větší žalost než úmrtí člověka - pro chudého chalupníka mohla být smrt jediné krávy větším neštěstím než smrt některého z četných dětí, v Indii má život krávy podnes fakticky větší cenu nežli člověka z kasty nedotknutelných. V evropských zemích je dovoleno člověka v raných stádiích usmrcovat, tj. potrácet (infanticida v různých podobách byla a je v různých společnostech hojná, za antické éry bylo odkládání kojenců tak běžné, že je specializované firmy sbíraly a dochovávaly z nich otroky pro trh), zatímco chráněná zvířata, třeba orli, jsou neméně chráněna už jako vejce - pozoruhodný je i náš zákon chránící stromy, které přesáhnou určitou tloušťku kmenu - ani majitel pozemku, i pokud je vlastnoručně zasadil, je nesmí porazit, podobně jako nesmí ubít vlastní dítě, přesáhlo-li určitou velikost (fenomén je dosti podobný třeba postupu diktatur: známého umělce či učenice nechají k reprezentačním účelům dožít, vzpurné studentky bez milosti zavřou). Většina společností ostatně znala nějakou formu povoleného a institucionalizovaného zabíjení „vlastních“ lidí i mimo trestné úkony či ritualizované souboje - jednalo se ovšem v drtivé většině o potrácení, zabíjení, postupné umoření či pohazování nežádoucích či nadpočetných dětí, jen u nejbědnějších ekonomik se to mohlo výjimečně týkat i starců (Čukčové, ohňozemští indiáni).

Oblíbený a prastarý argument, že laskavé zacházení se zvířaty implikuje i laskavé zacházení s lidmi, platí jen velmi omezeně, ač byl od nejstarších dob často používán, ochranu zvířat

jako formu ochrany lidí před špatným příkladem měli na mysli třeba i Locke a Kant (prvorepublikový zákon na ochranu zvířat či německý říšský zákoník z roku 1871 měly na mysli v podstatě pouze tento „pedagogický“ aspekt). Ve skutečnosti jsou oba jevy na sobě dosti nezávislé, u jednotlivých osob i celých societ. Je sice pravda, že vztah ke zvířatům a k lidem bývá obecně vzato v jakési korelaci, ale ta není zdaleka tak jednoznačná, jak ji ochránci zvířat rádi prezentují. Jistě že v dobách masového týrání lidí se na zvířata obecně vzato hledí ještě méně, ale výjimek je dost. O německé Třetí říši a jejím vztahu ke zvířatům je blíže psáno v samostatné kapitole, rovněž přízračná aztécká kultura byla ke zvířatům velice přátelská. Poměr ale nelze spatřovat ani jako obrácený, ale, jak už řečeno, je smutnou pravdou, že nejmilitantnější ochránci zvířat bývají přes chvályhodnost svých cílů často osoby s narušeným vztahem k vlastnímu druhu, což je příznak vždy alarmující.

Poměrně důležitým principem, na který by bylo dobře v otázce ochrany zvířat a živých organismů vůbec pomyslet, je princip minimalizace násilných zásahů do světa a jeho běhu (starší latiníci říkali: *Quiesca non movere* – volně přeloženo: nezasahovat pokud možno do běžně setrvalého stavu věcí). Je ostatně krajně důležitý i pro šetrné nakládání s celou biosférou včetně rostlin a hub. Že by se snad násilné zásahy do světa daly úplně vynechat a žít se všemi živými bytostmi v míru a harmonii, je samozřejmě iluzí, ale ve všech věcech je jakási míra.

Paradoxně je nejlepším výrazem vztahu ke zvířatům žádná nemít – jsem vždycky rád, vidím-li na své zahradě kunu či zdivočelou kočku, ale nějak mne zvláště neláká představa, že by mi žraly z ruky – zvířata mají svůj svět, se svými radostmi i trápeními, a neměli bychom je z něj zbytečně vytrhovat. Univerzální utrpení živých bytostí (na „štěstí“ nemáme ani my, ani zvířata žádný automatický poukaz) si uvědomoval už Buddha a další myslitelé jeho subkontinentu. Indický vztah ke zvířatům, jak už dříve řečeno, představuje jakousi vstřícnou lhostejnost

s trochou štítivosti. Musíme mít také na paměti, že nutnou protiváhou buddhistického principu *áhimsá* – neublížování – je pokud možno nepodporovat rozmnožování a bujivost – buddhističtí mniši mají například zakázáno věnovat se nejen plození, ale i zemědělství.

Ochrana zvířat v euroamerické kultuře – stručný přehled

Individuální ochrana vyšších zvířat proti zlému nakládání je z hlediska historické perspektivy fenomén nový, zejména pokud jde o obecně závazná zákonná opatření, nikoli jen zažitou tradici. První pokusy zavést předpisy a opatření proti kohoutím zápasům a štvanicím na býky a jiná zvířata jako zdroji zábavy vycházely z okruhu puritánských teologů a vůdců v Anglii a amerických koloniích v druhé polovině 17. a v 18. století. Kromě tendence hájit zvířata samotná a lidi před zhrubnutím mravů bylo iniciátorům nějakým způsobem už dávno před Freudem jasné parasexuální pozadí celého jevu a minili rovněž vymýtit zahálku a opilství, které se na tyto kratochvíle nabalovaly. Argumentem bylo rovněž zneužívání stvoření k aktivitám, pro které Stvořitelem nebylo určeno, čili jakási mírná forma rouhání. U některých dalších odštěpných protestantských skupin, kvakerů a shakerů, se tendence k ochraně zvířat pojily i s tendencí k abolicionismu a zrovnoprávnění žen. První zákon na ochranu zvířat byl v britském parlamentu prosazen Richardem Martinem roku 1822 a týkal se skotu a koní, poté následovaly zákony zakazující dříve obvyklé lidové „zábavy“ v podobě štvanic na medvědy a býky (1835) a regulující i ochranu koček a psů. Roku 1824 byla pod Martinovým vedením založena vlivná *Society for the Prevention of Cruelty to Animals*, která získala roku 1840 patronát královny Viktorie, v téže době vychází také slavná kniha britského duchovního Drummonda (1838). Od konce 20. let 19. století vznikaly ochranné zákony a spolky i v některých amerických státech.